

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

“Ενας λαός υφάνεται άμα
δείξη πώς δε φοβάται την
αλήθεια.—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φυ-
σικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΣΤ΄.

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 25 ΤΟΥ ΜΑΗ 1908

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘΜ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 297

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΔΙΩΤΗΣ. Ιστορικά γεγονόματα
(συνέχεια).

ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ. Κουβέντες. — ‘Ο Με-
λίσσης.

ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΗΣ. Κυνισμός και κυνικοί. (Μετά-
φραση Π. Βασιλικού) (συνέχεια).

ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ διηγημένες από άρρώστους
(‘Από την κλινική Γερ. Φωκά).

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΨΑΝΑΣ. Πέρα από ένα δράμα.

ΙΕΙΟΝΑΣ Νέα βιβλία.—Τά ‘Ωραία: Τρελλά Τραγούδια
Γ. Περγαλιτή.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Μελικέρτης, ‘Εσπερίτης.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Ο ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ—Ο,ΤΙ ΘΕ-
ΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΕΝΑ ΔΡΑΜΑ

Στή γενικώτερη συζήτηση, που άνοιξαμε με τον φίλο μου, τον κ. Πέτρο Βασιλικό, από άφορμή ενός θεατρικού μου έργου, ένα πράγμα φάνηκε άπ’ την πρώτη άρχή: Πώς δέν ήτανε βολετό νά συμφωνήσουμε στά γενικά ζητήματα, που μάς έφερε ο λόγος, όσο κι’ άν φάνηκε πώς οι παράλληλες γραμμές της συζήτησής μας τείνανε νά συναντηθούνε κάπου. Τό φαινόμενο ήτανε άπλή όπτική άπάτη. Δέν είναι όμως τούτο που με στενοχωρεί. ‘Απαραίτητο δέν είναι κάθε συζήτηση νά τελειώνη σέ μιá όμοφω- νία, νομίζω μάλιστα, πώς άν ένα πρωί όλοι οι άν- θρώποι βρίσκονταν σύμφωνοι σέ γούστα, γνώμες, ιδέες, θά ήτανε κ’ ή ώρα νά σημάνη ή Δευτέρα Πρου- σία. Ούτε ακόμα νομίζω πώς μιá συζήτηση με τό νά μή φτάνη σ’ ένα επιθυμητό αποτέλεσμα, κα- ταντάει περιττή, άν μάς δίνη στό τέλος καθαρά τό φιλοσοφικό, τό επιστημονικό ή τό αισθητικό cre- do δυό ανθρώπων, που ξέρουνε νά σέρνουν τον χορό των ιδεών, κατά την έκφραση του Παλαμά. Γι’ αυτό εκείνο που με μέλει στον άγώνα μας με τον κ. Βασιλικό, είναι πώς νά διαφωνήσουμε στό τέλος κανονικά και με τό άζημίωτο, παίρνοντας καθένας εκείνο που του άνήκει.

‘Η διαφορά μας θαρρώ πώς καταστάλαξε στό ζήτημα της κοινωνικής σημασίας της τέχνης. ‘Α- πάνω στό ζήτημ’ αυτό είπα σέ προηγούμενο άρθρο μου ό,τι νόμισα πώς είχα νά πώ. ‘Ο φίλος μου και κριτικός μου δεν τά βρήκε ούτε άρκετά, ούτε καθα- ρά και με ξανασέρνει πάλι στό στίβο. Δέν έχω καμμιá δυσκολία νά ξαναγυρίσω. Σάν ποιητής δέν είχα καμμιá υποχρέωση νά τό κάμω, ούτε τότες ούτε τώρα. Συνειδημένος κ’ εγώ νά χωρίζω την ποιητική ζωή, τή ζωή του όνείρου, που είναι κ’ ή άλιθινώτερη, άπ’ την άστική ζωή, που είναι συν-

θηματική, άδιαφορώ όλότελα για την κοινωνική σημασία του έργου μου. ‘Οξω άπ’ τά σύνορα της δημιουργίας, ξένος πρós τά δικά μου πλάσματα, είμαι στή διάθεση του κ. Βασιλικού. Και του άπο κρίνομαι.

‘Ο πρώτος κόμπος, που σκόνταψε ή συνεννόησή μας, φαίνεται πώς ήταν ή ιδέα του καλλιτεχνικού έργου. Μιλώντας εγώ για την κοινωνική του σημα- σία, υποστήριξα πώς ή αξία του είναι ανεξάρτητη άπ’ τή τάξη των ιδεών που τό κινάνε. ‘Ο κριτι- κός μου, ανεξήγητα ξαφνισμένος από την παρατήρη- σή μου, με ρωτάει άνέλπιστα, τί θά μείνη άπ’ τό καλλιτεχνικό έργο άν άφαιρέσω την ιδέα του. Μά εγώ δέν περιφρόνησα τή θέση της ιδέας, την ώρισα και την ξεχώρισα. Στο μηχανισμό της καλλιτεχνι- κής δημιουργίας υπάρχουνε δυό τρόποι, που από καιρό τους παρατήρησε κι’ ο Γκαίτε. Στόν έναν ο καλλιτέχνης ξεκινάει άπ’ τή συγκίνηση που του δί- νουν τά πράγματα, για νά έφύθη στήν ιδέα, που είναι τότες ο διανοητικός τύπος της σύνθεσής του, κι’ άπορρέει άπ’ αυτή την ίδια τή σύνθεση, με κά- ποια υποσυνείδητη συμμετοχή του ποιητή. Στόν άλ- λον τρόπο, ο ποιητής ξεκινάει από μιάν ιδέα, από έναν διανοητικό τύπο, για νά κατέβη στή συναισθη- ματική της παράσταση, εφαρμόζοντας την ιδέα του στην καλλιτεχνική του σύνθεση. ‘Ο κριτικός μου, όπως φαίνεται άπ’ τή συζήτησή του, έχει στο νοϋ του τον δεύτερο τρόπο και γι’ αυτό με ρωτάει ποιά στοιχεία όμορφιάς θά μείνουν στο έργο άν λείψη ή ιδέα και μείνη μονάχα τό ντύμα της. Μά όπως και νάναι, άφίνοντας τον κριτικό μου σέ οποιαδήποτε αντίληψη θέλει της ιδέας του καλλιτεχνικού έργου, εξακολουθώ νά ξεχωρίζω τή συναισθηματική έπι- ρροή και την αισθητική ακόμα έντύπωση που δίνει ένα καλλιτεχνικό έργο, χωρίς άπ’ την ιδέα, άπ’ την όποια πηγάζει, χωρίς άπ’ την ιδέα στην όποια συγκεντρώνεται. Και στή ζωή ακόμα κάθε φαινό- μενο έχει την άτομική του αισθητική παράσταση, χωρίς άπ’ τά αίτια που τό γεννούνε, χωρίς άπ’ τή βαθύτερη βιολογική ή κοινωνική σημασία του. Σέ λίγα πνεύματα είναι δοσμένο, τόσο μπροστά στα φυσικά, βιολογικά και κοινωνικά φαινόμενα, όσο και μπροστά στα αισθητικά, νά ‘αυλαμβάνουν’ την ολοκληρωτική τους εικόνα και σημασία. Και όχι μονάχα τούτο, αλλά και τά χωριστά άπ’ την ιδέα στοιχεία της όμορφιάς ενός έργου, μπορούν νά μάς δώσουν μιάν αυτόνομη αισθητική έντύπωση, κάθε βαθμού, όσο κι’ άν άποκρούη ή σκέψη μας τή γεν- νήτρα τους ιδέα. ‘Αν ο νόμος αυτός δέν ήτανε άλη- θινός, τότες την αισθητική συγκίνηση θά μάς την έδιναν μόνο τά έργα που είναι σύμφωνα μες τις ιδέες

μας. Μπορεί νά υποστηρίξη ο κριτικός μου πώς γί- νεται τούτο: Σέ τέτοια περίσταση ένα έργο πεσι- μιστή θά ήτανε στείο από κάθε συναισθηματική έ- πιρροή και από κάθε αισθητική αξία για έναν όπτι- μιστή. Και πάει λέοντας. ‘Ομως μιá εκλεκτή ψυ- χή, άνοιγμένη σ’ όλα τά φαινόμενα του ώραίου, μπορεί νά λάβη έναν ίδιο βαθμό αισθητικής συγκί- νησης από ένα έργο του Γκαίτε κι’ από ένα έργο του Λεοπάρδη. Θά ήτανε περιττό νά πολλαπλασιά- σω τά παραδείγματα. Κ’ επειδή ο κριτικός μου φέρνει τό λόγο και στο δικό μου έργο και προσπα- θεί νά εξηγήση την έπιτυχία του με τή συμφωνία των ιδεών, ανάμεσα κοινού και έργου, (ένός έργου που άξίζει τό κοινό του) βιάζομαι νά του δώσω με- ρικές εξήγησεις. Ποιά είναι ή ιδέα που βγαίνει άπ’ τον ‘Α. Μάρθα; ‘Υποθέτω τούτη: Τ’ όνειρο ά- νώτερο άπ’ την πραγματικότητα, τό ψέμα όμορφό- τερο άπ’ την κλήθεια, τό παλάτι τό χτισμένο στή θάλασσα ποιά στερεό άπ’ τό παλάτι τό διπλοθεμε- λιωμένο στή στερεά γή, ο θάνατος, σά συνέχεια ενός όμορφου όνείρου, προτιμώτερος άπ’ τή ζωή, σά συ- νέχεια μιáς άσχημης πραγματικότητας. — ‘Υποθέ- τει ο κριτικός μου πώς ή θεατρική έπιτυχία του έργου μου όφείλεται στή συναισθηματική έπιρροή της ιδέας, που βγαίνει άπ’ τό έργο; Τόν βεβαιώνω πώς όχι. Τά έννέα δέκατα των θεατών, που χειρο- κροτήσανε τό έργο, ήρθαν νά μου παραπονεθούνε για τή λύση του. Και όμως άν ή λύση του ήτανε διαφορετική ή κεντρική αισθητική ιδέα του έργου θά γκρεμιζότανε πρόρριζα. ‘Ο,τι συγκίνησε στο έργο ήτανε άνθρωπίνα στοιχεία του, οι τύχες των ήρώων του, ή δραματική του σύνθεση, τό κομμάτι της ζωής που άντικρύσανε μπροστά τους. ‘Ετσι συχνά ένα καλλιτεχνικό έργο με διαφορετικά στοιχεία ενεργεί στον πολύ κόσμο και στο εκλεκτό κοινό, που ύψώ- νεται ως την ιδέα του. ‘Ομως ενεργεί και σ’ αυ- τούς και σέ κείνους. Αίώνιο τοιχείο τραγικής συγ- κίνησης είναι τό σιιάχτρο της Μοίρας, ο βραχνάς που πατεί τά στήθια των δραματικών ήρώων, κι’ όλα τά στήθια, άπ’ την άρχή του κόσμου. Γι’ αυ- τό κ’ εκείνοι που χειροκροτήσανε χωρίς νά καταλά- βουν, την καταστροφή, πολύ άργότερα σκεφτήκανε νά ιδούνε άν ή καταστροφή ήτανε επαρκώς δικαιο- λογημένη. Την άλλη μέρα ένα παλλικάρι σκοτώθη- κε στή γειτονιά μου από άγάπη. ‘Ολοι κλάψανε τή μοίρα του. Σά σκουπίσανε τά δάκρυά τους, σκε- φθήκανε πώς οι αίτίες του θανάτου του δέν ήτανε και τόσο λογικές. ‘Ομως ο βραχνάς της Μοίρας πλάκωνε ακόμα όλωνών τά στήθια. ‘Ετσι τά πρά- ματα που κινούνται έχουν συχνά την αισθητική τους χωριστά άπ’ τις ιδέες που τά κινούν.

Θά είχα νά πῶ λίγα λόγια ἀκόμα γιά τήν ἠθική τῆς τέχνης. Ὁ κριτικός μου λέει πῶς δέν μπορεῖ νά φαντασθῇ ἕνα ἔργο ὠραῖο πού νά μὴν εἶναι μαζί καὶ ἠθικό. Καὶ μετὰ τὴν ὑπόθεση πῶς τοῦ ἀποδίδω μιὰ μπουρζουαδικὴ ἀντίληψη τῆς ἠθικῆς, μοῦ δίνει μερικὲς ἐξηγήσεις πού θάτανε καὶ περιττές. Κ' ἐγὼ προσθέτω πῶς κάθε ἔργο ὠραῖο εἶναι καὶ ἀναγκαστικὰ ἠθικό, ἀκριβῶς ἀπ' τὰ στοιχεῖα τῆς ὁμορφίᾳς του. Νὰ καὶ μιὰ διαφωνία πού μοιάζει συμφωνία.

Ὁ κριτικός μου τελειώνει μετὰ μιὰν ἀποτροπίαση γιά μερικὰ πρόσωπα δραματικά, πού δέν ἀνταποκρίνονται στὰ ἰδανικά τῶν κοινωνικῶν ἀνθρώπων, πού προκρίνει κι' ἀγαπᾷ. Δὲν ὑποθέτω πῶς ὁ κριτικός μου στὴν ἀντίληψή του αὐτὴ δίνει γενικώτερη σημασία, ἀπ' τὴν προσωπική του ἐκτίμηση. Κάθε ἄνθρωπος πού ζῇ, χαίρεται, ὑποφέρει, πολεμᾷ καὶ πεθαίνει μετὰ τὸ φυσικὸ του καὶ μετὰ τὴν ἰδιοσυγκρασία του, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ζήσει στὸν κόσμον τῆς τέχνης, ὅπως ζῇ καὶ στὸν πραγματικὸν κόσμον. Κάθε πόνος ἀνθρώπινος καὶ κάθε ἀνθρώπινη χαρὰ εἶναι δεκτὴ στὰ Ἡλύσια τῆς τέχνης. Κάθε ζῶντα γιὰ ἀδύνατη, ἥρωική γιὰ λιγόψυχη, ροδονόκη ἀπὸ ὑγεία γιὰ χλωμὴ ἀπ' τὴν ἀρρώστεια, ἔχει τὸ ἐλεύθερον νὰ καθρεφτισθῇ στὴ μαγικὴ λίμνη πού ἀπλύνει κάτω τῆς ἡ ψυχῇ τοῦ ποιητῆ. Σκοπὸς τῆς τέχνης δέν εἶναι νὰ δώσῃ οὔτε πρόσωπα γιὰ μίμηση, οὔτε παραδείγματα γιὰ διδασκαλία. Μὲ τίτιον μέτρο τὰ ἐννέα δέκατα ἀπ' τὰριστουρήματα τῆς τέχνης ἔπρεπε νὰ παραδοθῶναι στὴ φωτιά. Κι' ἀπὸ τὸ ὁλοκαύτωμα αὐτὸ δέν ξέρω ἂν θὰ εἶχε νὰ κερδίσῃ γιὰ νὰ χάσῃ ὁ κόσμος.

Ἀποχαριετώντας τὸν φίλον καὶ κριτικόν μου θέλω νὰ πιστέψῃ πῶς ξεχνῶ ἐλπίδα τὸ δικό μου ἔργο. Θέλησα μονάχα νὰ δώσω μερικὰ ἄρθρα ἀπ' τὸ αἰσθητικόν μου credo. Ἐχὼ ὅλη τὴν ἀνεξιθρησκεία γιὰ τὰ δόγματα τῶν ἄλλων. Ὁ κόσμος εἶναι μεγάλος καὶ γιὰ τίς ἰδέες τίς δικές μου καὶ γιὰ τίς ἰδέες τοῦ κριτικοῦ μου. Θὰ ἤθελα μόνο—ἂν μοῦ τὸ συχωροῦσε ὁ ἀγαπητός μου φίλος—νὰ τοῦ ἐπαναλάβω τὰ λόγια πού εἶπε ὁ Ἀμλέτος στὸν γερό—Πολώνιο. Ὁ Βασιλικὸς εἶναι ποιητής. Ἐχει κι' αὐτὸς μιὰ κόρη ὁμορφὴ, τὴν τέχνην του. Ἀν λοιπὸν ἡ κόρη του εἶναι ὁμορφὴ καὶ τίμια, ἂς τὴ συμβουλέψῃ νὰ

μὴν ἀφίνει τὴν ὁμορφάδα τῆς νύχης πολλὰ νταραβέ-
ρια μετὰ τὴν τιμιότητά της.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Σ. Ν. Τὸ παραπάνω ἄρθρον, δοσμένον ἀπὸ καιρὸ στὸ «Νουμά» δὲν μπῆκε ὡς τώρα ἀπὸ πληθώρα ὕλης. Στὸ γενικὸ χαραχτήρα πού πήρε ἡ συζήτηση ἀνάμεσα στοὺς συνεργάτες μας, θαρροῦμε πῶς δὲ βλάφτει ἡ ἀργοπορία.

ΓΥΡΙΣΜΟΣ

Τὸ γυρισμό σου καρτερῶ
σὰ σκλαβωμένο, ἄγριο χελιδόνι
πού σις χινοπωριάτικες
πνοὲς ζητεῖ νὰ χαιρετίσῃ
ὄχι τὴ μοῦρα πού γοργῇ
μετὰ τὸ χεῖμῶνα ταῖρι της, σιμώνει
μὰ κάποιαν ἀνοιξή κρυφῇ,
πού ἀνθεῖ στὴν πεθαμένη δύση.

ΕΣΠΕΡΙΤΗΣ

ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Ο ΜΕΛΙΣΣΗΣ

Εἶναι τὸ τζάμι παλαιόν, καὶ εἶναι ἀπάνουδες ξεσηκωμένα ἀπὸ χέρι τεχνίτη πού θὰ σκόλιζε στὸ δάσο τὰ κέδρινα κανάτια, δυὸ γεράκια. Φαντάζοντε πῶς μάχονται, μετὰ τὰ φτερὰ ὀπλωμένα καὶ νυχοπαλεύοντες. Ἀχνίζει πάντα ἐδῶ, ἡ μουσικὴ ἀπὸ χορταρίσιον ἄχρα πνοῇ τοῦ σπιτιοῦ, καὶ τ' ἄχρα ἀναμοδεύονται θησανρωμένα στὸ ἀνάσασμα τοῦ βωδίου. Σιγαλεμένη ζωὴ σκέπεται ἀπὸ τίς ἀραδιαστὲς καλαμωτὲς ὅτε ἀνασταίνεται καὶ ζεῖ καὶ βασιλεύει τὸ κουκούλι, σὲ κυματισμάτα λάτρως καὶ εὐτυχισμοῦ. Οἱ τράβες καὶ οἱ σκεποδεστές φέρουνε κολλημένους σταυροὺς ἀπὸ λαμπαδίσια κομμάτια καμωμένους, δείχνοντας καὶ σημαδεύοντας τὰ ἐνκέλαια τῆς γενιᾶς, ὡς τὸ στεγρὸν τοῦτο χέρο. Ὁ γιοῦνος μετὰ τὰ σκουτιὰ στέκει ἀπανωτὸς καὶ πλούσιος. Ἀσημοπιστόλα, κρέμεται κάπου, φλασκὶ γιὰ μπαρουτόσκαγα καπνισμένα, καὶ ἕνα μάτσο ξερὸς κοκκινόπιπεριές. Αὐτὸ τριχούσε κρέμονται σὰ θεριῶνε τομάρια. Ἐνας ἀργαλεὺς στημένος κοντὰ ἐκεῖ φωτίζεται ἀπὸ τὸ λυχνάρι κρεμαστὸ σὲ λυχνοστάτη ψηλὴ. Ἡ Διαμαντούλα ὑφαίνει

πανὶ πολύνκρουστο, πού ξεδιπλώνεται σ' ὀργιὰς ζω-
τανεύοντας σὲ παρδαλὲς χρωματιστὲς μιὰ χαρὰ τοῦ
σπιτιοῦ, ὅσων καλοπροαίρετο στολίδι. Τὸ βώδι μαν-
ρολογαίε παρήμερα, ἐκεῖ πού σώνει ἡ πατωμένη με-
ριά τοῦ σπιτιοῦ, καὶ πότε-πότε ρήγγει φύσημα βαρὺ
πού τὸ χῶτο του φτάνει καὶ φυσάει τὴ Διαμαντούλα
ξεστὸ καὶ μυρισμένο, καὶ σεῖ τὰ γνέματα. Καὶ πότε-
πότε μεγαλόντο γητεύει τὴ σαῖτα καὶ σταματᾷ στὰ
χέρια της, μετὰ τὰ ματιάσματά του. Ἀποσπεροῦ μιὰ
θεοικὴ ματιὰ ἀγκαλιάζει τὸ σπῆτι, καὶ φωτίζει τὴ
Διαμαντούλα. Ἡ γρηὰ φαίνεται στὴ γωνιά, διπλω-
μένη σὲ σαῖσματα καὶ χράμια, νὰ κοιμᾷται ἀκουμ-
πώντας τὸ κεφάλι σὲ ψηλὴ προσκεφαλὰδα. Μὰ κά-
ποτε σείεται καὶ φαίνεται πῶς ταράζει τὴ Διαμαν-
τούλα γιὰ νὰ ἰδῇ γιὰτὶ στομάτησε τὸ ὑφάσιμο. Τότες
καὶ τὸ βώδι σαλεύει, γυρίζει τὸ κεφάλι, τηρᾷ κατὰ
τὴ μεριά τῆς γρηᾶς γιὰ λίγο, κιὰπὲ ξαναβυθίζεται,
σὲ μεγαλόντη σκέψη. Ἡ Διαμαντούλα στέκει συλλοι-
σμένη καὶ σὰ ν' ἀκουμαίνεται. Τραγοῦδι πέφτει
στὸν ἀέρα κομματιαστὸ καὶ πᾶσκει νῆρθε ὡς μετὰ
σπῆτι τριγυρνώντας, στὸ ἀγαθὸ του ἀραξοβόλι, ὅσων
ἀνεμόσυρτο κελάϊδεμα. Τὸ ἀνάσασμα τοῦ βωδίου ἀ-
χνίζει στὸ φῶς τοῦ λυχνarioῦ πού πέφτει θαμπὸ κα-
ταπάνου του, καὶ ὁ καπνὸς τῆς φωτιᾶς δέν ἀνακατῶ-
νεται νὰ τὸ θολώσει. Ἀκουμαίνεται τηρᾷοντας πρῶ-
τα ψηλά, μετὰ σηκωμένα τὰ μάτια ὅσα σὲ προσευ-
κὴ, κιὰπὲ τὰ χαμηλόνει σιγὰ-σιγὰ σὰ νὰ φοβάται
πῶς ὁ ἡχὸς βγαίνει ἀπὸ τὰ χτένια τοῦ ἀργαλειοῦ ἢ
τοῦ μετοξοσκουληκιοῦ τὸ σάλεμα στὰ μουρόφυλλα.
Ξάφνον τὸ βώδι σὺν δνειριασμένο μέσα στὴ βουβα-
μάρα μουκάνισμα θλιμμένο ἀφίνει. Ὑστερα τηρᾷ
πρὸς τὴ Διαμαντούλα περισκερτα καὶ νοητικά, σὰ
νὰ τὴν κρᾷζει σὲ ἀνταμομίλημα βαδιό. Κεῖνη τρο-
μασμένη γυρίζει καὶ τοῦ λέει : Μελίσση, Μελίσση !
καὶ ἡ φωνὴ τῆς τρέμει ἀλλαγμένη. Ἡ γρηὰ μάνα
σαλεύεται, κυτᾷ τὴ Διαμαντούλα, καὶ ὕστερα τὸ βώ-
δι, χαμογελάει πικραμένα, καὶ ξαναπέφτει στὸ συλ-
λοῖσμό της μουρμουρίζοντας :

«Βλογημένο ζῶ πού δέν κλείνεις τὰ μάτια ποτέ
σου...Τί ν' ἀπεικάζει τάχα στὰ συλλοιὰ του...
Ἐχει καὶ φρένα καὶ πνοὴν ἀνθρώπινη...»

Ἡ Διαμαντούλα :—κοιτάζοντας πάντα τὸ Με-
λίσση στὰ μάτια καὶ ζυγόνοντας τονε καλλίτερα—
Μιὰ λουρίδα ὀγρή...κατὶ σὰν κοκκινόμπλαση χα-
ραμὰ φαίνεται στὸ κορμί του... — Ὑστερα τονὲ
χαϊδολογᾷ καὶ ἀγγίζει τὴ μεριά πού ἀγγίζει ἡ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΞΕΓΥΜΝΩΜΑΤΑ*)

§ 8

Σουλιῶτες καὶ Ἀρβανιτισμοί.

Τὸ περίλαμπρον μνημεῖον πού τοὺς ἀξίζει τοὺς Σουλιῶτες δὲ στήθηκε ἀκόμα μέσα στὴν Πρωτεύου-
σα τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ. Ἴσως θὰ στήθῃ ὅσα λεί-
φουν μερικὸι πού καμώνονται πῶς εἶναι πρωτο-
στάτες καὶ λαμπαδηφόροι του, ὅμως τῶχουνε γιὰ
καταφρόνιον ν' ἀκούσουν πῶς συγγενεύουν μ' Ἀρβα-
νιτῆδες, μάλιστα ὅταν εἶναι Ἡπειρώτες, πού Ἡ-
πειρώτης δὲ γίνεται νὰ ὑπάρχῃ δίχως τὴν ἀρβανί-
τικὴ αὐτὴ συχρωματωσιά, τὴν καθιερωμένη καὶ τὴ
σφραγισμένη ἀπὸ τὸν ἥρωισμό τῶ μισοαρβανιτῆδων
τοῦ Σουλίου. Ὡς τόσο ἐκεῖνοι οἱ μερικὸι, πού, νὰ

ποῦμε τὴν ἀλήθεια, δέν ἀρνιούνται τὸ Σουλιώτικο
τὸν ἥρωισμό, ὅταν ὅμως τοὺς ὀνομάσῃς καὶ αὐτοὺς
ὄχι μισούς, μὰ ὡς εἶναι καὶ ἕνα τέταρτον Ἀρβανίτες,
τὸ σκιαζονται. Τέτοια εἶναι τὰ δικὰ μας, ὡς καὶ
τὰ πῶ ἱερά. Στὴν ἀπανωσιά, καὶ πάντα μπερδε-
μένα. Ὁ Σουλιώτης, πού εἶναι ἥρωας, δέν πειράζει
καὶ νὰ τὸν πῇς Ἀρβανίτη. Ἐμεῖς ὅμως, πού ὁ ἡ-
ρωϊσμός μας ἀκόμα δὲ δοκιμάστηκε, δὲ σφύρει νὰ
τὸν κολῶμε ἀπάνω μας τὸν ἀρβανιτισμό, παρὰ καλ-
λίτερα νὰ λεγόμεστε καθαροὶ Ἕλληνες, ταπεινώ-
νοντας ἑστί, καὶ μέσα στὸ νοῦ μας καὶ στὸν ἔξω
κόσμον, ἕνα στοιχεῖον πού ἡ ἱστορία μας τὰ πόδειξε
πῶς εἶναι τὰ φροδύαλα τοῦ Νέου τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Αὐτὲς τίς παρατήρησεις δὲ θὰ τίς ἔκαμνα ἂν δέν
ἔβλεπα τίς προάλλες ἐπίσημη διακοίνωση τοῦ Ἡ-
πειρώτη Γραμματέα τῆς Ἐταιρίας «Ὁ Ἑλλη-
νισμός» νὰ διαμαρτυρεῖται πού ὁ κ. Γεννάδιος ὁ-
νόμασε τοὺς Ἡπειρώτες Ἀρβανίτες, καὶ πρῶτον
ἐαυτὸν τοῦ ὁ ἄνθρωπος. Ἐστὶ τονὲ φαντάστηκε ὁ
Γραμματέας τὸν Ἑλληνισμό. Ἀκαδημαϊκὸν πρᾶμα,
καὶ ὄχι ἀληθινόν.

Ὅμως εἶναι πολὺ παρηγορητικὸ νὰ βλέπουμε
ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ὄχι μονάχα τὸ Γεννάδιον, πού
μὰ τὴν ἀλήθεια τιμὴ του, μ' ὅλο του τὸ δασκαλι-

σμὸ νὰ νοιώθῃ μέσα του τέτοια σημαντικὴ ἀλήθεια,
μὰ καὶ δυὸ ἄλλους κορυφαίους μας, πού μ' ἀκόμα
πιὸ πραχτικὸ καὶ πιὸ ανεξάρτητον μάτι συνηθίζοντε
νὰ κοιτάζοντε τὰ ἔθνη καὶ τὸν Ἡπειρώτη τὸν
Ἀλέξαντρο Πάλλη, πού πρῶτος τὸ φώναξε, καὶ εὖ-
καιρία δέν ἀφίνει νὰ μὴν τὸ ξαναφωνάξῃ πῶς εἶναι
Ἀρβανίτης, πού ὑπογράφεται Ἀρβανίτης, πού ὡς
καὶ ζυγραφίστηκε φορώντας Ἀρβανιτικὴ φορεσιά,
μετὰ τὸν τριχὺ ἐκεῖνον θάρος πού ριζώνει καὶ στεριώ-
νει τίς μεγάλες ἰδέες καὶ τίς κάνει ἐθνικὲς,—καὶ τὸ
μεγάλον μας τὸ φωτοδότη ἀπὸ τὸ Παρίσι, πού τὸ
κᾶτω κάτω σ' αὐτόνα χρωστάμε ὅση ἀλήθεια μπο-
ροῦμε καὶ βλέπουμε σὲ πολλὰ ἔθνη καὶ σήμερα,
καὶ ὅσα ψεύτικα μας εἶδωλα τσακίζουμε. Πολλὲς φορὲς
λοιπὸν τηρῶντας τον καὶ ἀκούγοντάς τον αὐτὸν τὸν ἄν-
θρωπον, πολλὲς φορὲς ἐρευνώντας τὴν ψυχὴν του, καὶ
ξανοίγοντας ἐκεῖ μέσα ἀπέραντη ἀγάπη τῆς ἀλή-
θειας, ἀπέραντη γενικὴ ἀγάπη, ἀδάμαστη θέληση
καὶ δύναμη νὰ ἐφαρμώξῃ τίς φωτερὲς του ἰδέες, συλ-
λογίστηκε πῶς καὶ μέρος μονάχα νὰ κληρονόμησε
ἀπὸ τοὺς Ἀρβανίτες προγόνους του, πάλαι μεγάλη ἡ
δόξα τοῦ Ἀρβανιτισμοῦ.

Εἶναι καιρὸς νὰ τὴν ξετινάξουμε καὶ αὐτὴ τὴν
ἐλσεινὴ πρόληψη μαζί μετὰ τίς ἄλλες. Καὶρός νὰ τοὺς

*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ στὸν ἀριθ. 281.